

ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาในศาลทหาร*

เรือเอกหญิง นราภรณ์ ชลัษฐธรรมเนียม**

บทนำ

ทหารซึ่งถือเป็นพลเมืองหรือประชาชนของรัฐจะต้องอยู่ภายใต้ความคุ้มครองของรัฐธรรมนูญ ซึ่งถือเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ เช่นเดียวกับบุคคลอื่นภายในของรัฐ แต่เนื่องจากทหารมีหน้าที่ จะต้องใช้กำลังอาวุธในการป้องกันประเทศและราชอาณาจักร ทหารจึงตกอยู่ภายใต้วินัยและระเบียบ แบบแผนของราชการทหาร การกระทำบางอย่างที่รัฐเห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยไม่สำคัญ เช่น บุคคล กระทำผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นแต่ไม่ถึงกับเกิดอันตรายแก่กายและจิตใจ หรือความผิดฐาน ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาของข้าราชการพลเรือน ซึ่งตามกฎหมายอาญาฝ่ายพลเรือนถือว่าเป็นความผิดฐานลหุโทษเท่านั้น แต่ในทางกลับกันถ้าทหารกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ผู้บังคับบัญชา หรือฐานขัดขืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา ในส่วนของทหารจะมีบทบัญญัติพิเศษ และมีบทลงโทษที่หนักยิ่งกว่าผู้กระทำความผิดที่เป็นบุคคลพลเรือนทั่วไป เช่น การไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง ของผู้บังคับบัญชา ถือว่าเป็นการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาทหาร มีโทษสูงสุด ประหารชีวิต หรือทหารผู้ใดประทุษร้ายด้วยกำลังกายแก่ผู้ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชา ต้องระวางโทษสูงสุด ประหารชีวิต เป็นต้น โดยเหตุที่ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่รับผิดชอบให้ผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่ในระเบียบวินัย ผู้บังคับบัญชาจึงมีส่วนเกี่ยวข้องข้องรับรู้การที่ทหารกระทำความผิด อีกทั้งยังมีอำนาจลงทัณฑ์ จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการยุติธรรมทางทหารไว้ต่างหากภายใต้กฎหมายที่เป็นหลัก จำนวน 4 ฉบับ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญาทหาร พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ. 2457 พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 และพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ซึ่งบทบัญญัติตามกฎหมาย ทั้ง 4 ฉบับ ดังกล่าว ทำให้กระบวนการดำเนินคดีอาญาในศาลทหาร ไม่ว่าจะเป็กรณีผู้เสียหายหรือ โจทก์หรือจำเลย ย่อมควรที่จะมีสิทธิขั้นพื้นฐานเช่นเดียวกับผู้เสียหายหรือโจทก์หรือจำเลยในศาลพลเรือน ในฐานะพลเมืองของรัฐเช่นกัน แต่ปรากฏว่าการดำเนินคดีอาญาในศาลทหาร ไม่ว่าจะเป็ศาลทหาร ในเวลาปกติ ศาลทหารในเวลาไม่ปกติ ยังมีกระบวนการที่มีความแตกต่างกับการพิจารณาคดีในศาล ยุติธรรมอยู่บ้าง ซึ่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มีบทบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ

* บทความนี้เรียบเรียงจากสารนิพนธ์ เรื่อง “ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับการ ดำเนินคดีอาญาในศาลทหาร” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ปีการศึกษา 2563

** นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

สำหรับกระบวนการดำเนินคดีในศาลทหาร อาจส่งผลให้คู่ความในคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหารไม่ได้รับการรับรองคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมเท่าที่ควรจะเป็น ซึ่งแนวคิดของการมีศาลทหารนั้น สืบเนื่องจากการรักษาความมั่นคงของประเทศ จำเป็นต้องพึ่งพากองกำลังทหารที่มีความเข้มแข็ง มีหลักการที่ถือว่าเป็นหลักการยุทธศาสตร์ คือหลักเอกภาพในการบังคับบัญชา หมายถึง การให้ผู้บังคับบัญชามีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในการบังคับบัญชาได้ การมีศาลทหารเป็นการแสดงถึงอำนาจของผู้บังคับบัญชาในการปกครองแบบรวมอำนาจและเป็นเอกภาพ เพราะผู้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทหาร เช่น การเข้าร่วมเป็นตุลาการในการตัดสินคดี การมีอำนาจอุทธรณ์ฎีกา อำนาจสั่งลงโทษต่อทหารที่ศาลได้พิพากษาให้ลงโทษแล้ว ดังนั้น การที่ผู้บังคับบัญชาทหารที่เข้าร่วมเป็นตุลาการก็จะได้ทราบถึงสาเหตุที่ทำให้กำลังพลไปกระทำความผิดอาญา เพื่อจะได้หามาตรการป้องกันและแก้ไขให้มีกำลังพลกระทำความผิดเช่นนี้อีก ด้วยเหตุนี้การมีศาลทหาร จึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับอำนาจปกครองบังคับบัญชาทหารโดยตรง อีกทั้งการปกครองบังคับบัญชาจะใช้วิธีการเดียวกับการปกครองบังคับบัญชาพลเรือนไม่ได้ เนื่องจากทหารเป็นผู้มีอาวุธยุทธโศปกรณ์ ที่มีความร้ายแรง จำเป็นต้องอยู่ในระเบียบวินัยที่เข้มงวดกว่าฝ่ายพลเรือน การดำเนินคดีอาญาในศาลทหารเป็นการใช้ระบบกล่าวหา ศาลทหารจัดตั้งขึ้นเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีที่มีการกระทำผิดบางประเภทหรือเพื่อพิจารณาพิพากษานุคคลบางจำพวก จำเป็นต้องให้ขึ้นศาลทหาร และจากการที่ได้ศึกษาพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 นั้น พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการรับรองคุ้มครองสิทธิของคู่ความในกระบวนการยุติธรรมในศาลทหาร ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการฟ้องคดีอาญาในศาลทหารในเวลาปกติ

เมื่อมีกรณีทหารเป็นผู้กระทำหรือร่วมกับทหารผู้อื่นกระทำความผิดอาญาในเวลาปกติ ไม่ว่าจะเป็กรณีที่พนักงานสอบสวนได้รับการร้องทุกข์แล้วดำเนินการสอบสวนก็ดี หรือเป็นกรณีที่นายทหารพระธรรมนูญเป็นผู้ทำหน้าที่ในการสอบสวนก็ดี เมื่อพนักงานสอบสวนหรือนายทหารพระธรรมนูญ ส่งสำนวนการสอบสวนไปยังอัยการทหารประจำหน่วยหรือประจำพื้นที่ศาลทหารที่มีเขตอำนาจ ซึ่งอัยการทหารจะมีอำนาจหน้าที่เป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาต่อศาลทหารแห่งนั้น ๆ ในเวลาปกติ ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 49 วรรคแรก ที่กำหนดว่าศาลทหารในเวลาปกติ ให้อัยการทหารหรือผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารมีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา แต่ถ้าผู้เสียหายมิได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารแล้ว ต้องมอบคดีให้อัยการทหารเป็นโจทก์ ซึ่งถือว่าเป็นบทบาทและหน้าที่ของอัยการทหารที่มีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องและดำเนินคดีอาญาในศาลทหาร และเป็นอำนาจเด็ดขาด โดยผู้เสียหายมีจำต้องทำพิธีมอบคดีให้อัยการทหารตามนัยคำพิพากษาศาลทหารสูงสุด ที่ 20/2500 เมื่อพิจารณาถึงอำนาจในการฟ้องคดีอาญาตามมาตรา

49 พรรคแรก แล้วพบว่านอกจากอัยการทหารแล้ว ยังมีผู้เสียหายที่สามารถเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา ต่อศาลทหารในเวลาปกติได้อีกด้วย แต่จะต้องเป็นผู้เสียหายที่เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 16 ได้แก่ นายทหารชั้นสัญญาบัตร ประจำการ นายทหารชั้นสัญญาบัตรนอกประจำการเฉพาะเมื่อกระทำผิดต่อคำสั่งข้อบังคับตามประมวลกฎหมายอาญาทหาร นายทหารประทวน และพลทหารกองประจำการหรือประจำการ บุคคลที่รับราชการทหารตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร นักเรียนทหารตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด ทหารกองเกินที่ถูกเข้ากองประจำการซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารได้รับตัวไว้ เพื่อให้เข้ารับราชการประจำอยู่ในหน่วยทหาร พลเรือนที่สังกัดอยู่ในราชการทหารเมื่อกระทำผิดในหน้าที่ราชการทหารหรือกระทำผิดอย่างอื่นเฉพาะในหรือบริเวณอาคารที่ตั้งหน่วยทหาร ที่พักร้อน พัก แรม เรือ อากาศยาน หรือยานพาหนะใด ๆ ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร บุคคลซึ่งต้องขังหรือ อยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือเชลยศึกและชนชาติศัตรู ซึ่งอยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร จึงจะเป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาลทหารได้ และผู้เสียหายในคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ยังหมายความถึง ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิด โดยตรงเท่านั้น ยังไม่รวมถึงผู้มีอำนาจจัดการแทน กล่าวคือ สามी ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทน โดยชอบธรรม ผู้อนุบาล ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนั้นบุคคลดังกล่าวจึงไม่อาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาแทนผู้เสียหายโดยตรงในศาลทหารได้ จะต้องมอบคดีนั้น ให้กับอัยการทหารเป็นผู้ฟ้องคดีเท่านั้น ซึ่งหากมีกรณีอัยการทหารทำความเห็นควรสั่งฟ้องหรือควรสั่งไม่ฟ้อง หากผู้บังคับบัญชา ของอัยการทหารไม่เห็นชอบด้วยก็จะสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องแล้วแต่กรณีแย่งความเห็นของอัยการทหาร ซึ่งจะต้องมีการส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นและคำสั่งทางคดีที่แย้งกันไปยังเจ้ากรม พระธรรมนูญเพื่อชี้ขาดต่อไป และหากมีกรณีที่อัยการทหารมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี ผู้เสียหายซึ่งมิได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารก็ไม่อาจจะยื่นฟ้องคดีต่อศาลทหารได้เอง และไม่อาจร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับอัยการทหารในกรณีที่อัยการทหารยื่นฟ้องคดีต่อศาลทหารได้ แม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 30 กำหนดให้ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ในระยะใดระหว่างพิจารณาก่อนศาลชั้นต้นพิพากษาคดีนั้นก็ได้ แต่คดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหารเมื่อผู้เสียหายซึ่งมิได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ไม่มีอำนาจฟ้องคดีด้วยตนเองแล้ว จึงมีผลทำให้ไม่มีอำนาจร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับอัยการทหารด้วย และจะอนุโลมนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 30 มาใช้บังคับมิได้ เนื่องจากในกรณีนี้มีพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ซึ่งผู้เสียหายที่ได้ยื่นคำร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วม จะมีโอกาสนำพยานหลักฐานแสดงต่อศาลได้และเป็นการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ราชการของพนักงานอัยการอีกทางหนึ่งด้วย พยานหลักฐานที่พนักงานอัยการได้รับจากพนักงานสอบสวน หากมีความ

บกพร่องในการหาพยานหลักฐานในการกระทำความผิด อาจเป็นประโยชน์ในการพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริงก็ได้ สิทธิของผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญาในศาลทหารนั้นจึงถูกจำกัดสิทธิอย่างมาก แตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาในศาลยุติธรรม และก่อให้เกิดปัญหาตามมาอีกหลายกรณี กล่าวคือ การตัดสิทธิการรับมรดกความ ซึ่งในศาลยุติธรรมหากผู้เสียหายได้ยื่นฟ้องแล้วตายลง ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามี หรือภริยาจะดำเนินคดีต่างผู้ตายต่อไป ก็ได้ เป็นเรื่องที่บุคคลบางประเภทมีสิทธิที่จะเข้าไปดำเนินคดีแทนผู้เสียหายที่ได้ยื่นฟ้องคดีแล้วตายลง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 29 แต่การดำเนินคดีอาญาในศาลทหาร ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามี หรือภริยาของผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ไม่มีสิทธิรับมรดกความจะดำเนินคดีต่างผู้ตายต่อไปได้ เนื่องจากผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 49 หมายความว่ารวมถึงผู้มีอำนาจจัดการแทน อีกทั้งยังเป็นการตัดสิทธิที่จะดำเนินคดีอาญาต่อไป หากอัยการทหารมีความเห็นสั่งไม่ฟ้องคดี สิทธิของผู้เสียหายซึ่งมิได้เป็นบุคคล ที่อยู่ในอำนาจศาลทหารที่อาจไม่เห็นด้วยกับคำสั่งอัยการทหารก็ไม่อาจฟ้องคดีด้วยตนเองได้ต่อไป ทำให้ไม่ได้รับความเป็นธรรมและไม่ได้รับการชดเชยความเสียหายอย่างที่เหมาะสม จึงเห็นได้อย่างชัดแจ้งว่า กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารมีสิทธิดีกว่าผู้กระทำความผิดที่อยู่ในอำนาจศาลยุติธรรม อจรอดพ้นจากการดำเนินคดีได้ หากอัยการทหารมีความเห็นสั่งไม่ฟ้องคดี หรือหากอัยการทหารถอนฟ้องคดีอาญาที่มีข้อคดีความผิดต่อส่วนตัวจากศาล ซึ่งการถอนฟ้องคดีอาญาของอัยการทหาร ไม่ได้มีบทบัญญัติไว้โดยเฉพาะ จึงนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 36 (1) ที่กำหนดว่าถ้าพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีอาญาซึ่งไม่ใช่ความผิดต่อส่วนตัวแล้วได้ถอนฟ้องคดีนั้นไป การถอนนี้ไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะยื่นฟ้องคดีนั้นใหม่ มาใช้บังคับ แต่อย่างไรก็ตาม ข้อยกเว้นตามมาตรา 36 (1) ไม่อาจใช้บังคับกับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหารได้ ในกรณีผู้เสียหายเป็นบุคคลที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ซึ่งเมื่ออัยการทหารถอนฟ้องคดีอาญาแล้ว ทำให้สิทธิการฟ้องคดีอาญาเป็นอันระงับไป จะนำคดีอาญามาฟ้องใหม่อีกไม่ได้ ทำให้เกิดผลกระทบต่อผู้เสียหายในคดีที่อัยการทหารถอนฟ้องไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้เสียหายอย่างแท้จริง ผู้เสียหายที่ยังไม่ได้รับการชดเชยความเสียหายจากผู้กระทำความผิด ก็ไม่อาจฟ้องคดีอาญาได้อีก อาจส่งผลให้การใช้สิทธิเรียกค่าเสียหายทางแพ่งไม่ได้หากคดีนั้นเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ซึ่งในการพิพากษาคดีแพ่งในศาลพลเรือน ศาลพลเรือนจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีอาญาของศาลทหารอีกด้วย ซึ่งการให้ผู้เสียหายหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายทำหน้าที่ฟ้องคดีกับผู้กระทำความผิดเอง รวมทั้งมีหน้าที่สืบเสาะหาพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อนำมาพิสูจน์การกระทำความผิดของจำเลยว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริง ถือเป็นบทบาทที่สำคัญประการหนึ่งในการรักษาความสงบเรียบร้อยในบ้านเมือง เมื่อบุคคลใดได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ก็ควรจะได้รับ การคุ้มครองที่จะสามารถฟ้องคดีต่อศาล เพื่อขอให้ศาลพิจารณา

พิพากษาลงโทษผู้กระทำผิดได้ แต่หากเป็นกรณีที่ทหารร่วมกับพลเรือนกระทำความผิดอาญา ในกรณีนี้ ถือว่าเป็นคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 14 (1) คือ คดีที่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารกับบุคคลที่มีได้อยู่ในอำนาจศาลทหารกระทำผิดด้วยกัน หรือ (2) คดีที่เกี่ยวข้องกันกับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลพลเรือน จึงไม่อยู่ในอำนาจศาลทหารที่ อัยการทหารจะมีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลทหารในเขตพื้นที่รับผิดชอบของอัยการทหารได้

2. ปัญหาเกี่ยวกับการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยในศาลทหาร

เมื่อมีกรณีทหารเป็นผู้กระทำหรือร่วมกับทหารผู้อื่นกระทำความผิดอาญา ศาลทหาร ในเวลาปกติและศาลทหารในเวลาไม่ปกติ การพิจารณาคดีและสืบพยานในศาลทหาร ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 59 ได้วางหลักการสำคัญไว้ว่าการพิจารณาและสืบพยานในศาลทหาร ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพหรือไม่ติดใจฟัง จะไม่ทำต่อหน้าจำเลยนั้นก็ได้ ดังนั้นหากเป็นกรณีว่าคดีอาญานั้นจำเลยไม่ให้การรับสารภาพ หรือติดใจที่จะฟังการพิจารณาและสืบพยาน ก็เป็นหน้าที่ของศาลทหารที่จะต้องกระทำต่อหน้าจำเลย ถือเป็นบทบังคับสำหรับการพิจารณาคดีและสืบพยานในศาลทหารโดยเฉพาะ แต่ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้องของโจทก์ หรือไม่ประสงค์จะฟังการพิจารณาหรือสืบพยาน ศาลทหารก็สามารถพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้เช่นกัน โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงอัตราโทษในคดีที่จำเลยถูกฟ้องว่ามีอัตราโทษขั้นต่ำหรือขั้นสูงอย่างไร เพียงแต่ให้ศาลทหารพิจารณาว่าคดีดังกล่าวนั้นจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้องโจทก์ หรือจำเลยได้แถลงต่อศาลว่าไม่ประสงค์จะเข้าฟังการพิจารณาหรือสืบพยานหรือไม่ ซึ่งในมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ก็ได้วางหลักการสำคัญไว้ว่าวิธีพิจารณาความอาญาทหาร ให้นำกฎหมาย กฎและข้อบังคับซึ่งออกตามกฎหมายฝ่ายทหารมาใช้บังคับ ถ้าไม่มีกฎหมาย กฎ และข้อบังคับฝ่ายทหาร ก็ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับ โดยอนุโลม ถ้าวิธีพิจารณาข้อใดซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่จะใช้ได้ ในทางปฏิบัติ เรื่องการพิจารณาและสืบพยานในศาลทหาร ถึงแม้ว่าพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 59 จะอนุญาตให้ศาลทหารสามารถพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ก็ตาม แต่ศาลทหารมักจะนำข้อยกเว้นของหลักเปิดเผย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับแก่การพิจารณาและสืบพยานในศาลทหารด้วย ประกอบกับศาลทหารได้ออกระเบียบราชการศาลทหาร พ.ศ. 2500 ซึ่งออกตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 วางแนวทางการปฏิบัติไว้ในเรื่องการพิจารณาคดีอาญาในศาลทหารในกรณีถ้าจะต้องพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยในกรณีต่าง ๆ ตามมาตรา 59 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 หรือข้อยกเว้น

ตามมาตรา 172 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ศาลทหารควรจดเหตุที่ต้องพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยรวมไว้ในรายงานพิจารณาศาลทหาร แต่แนวทางปฏิบัติดังกล่าวก็ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจนว่าศาลทหารจะนำเอาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับได้อย่างสมบูรณ์และเป็นประโยชน์กับจำเลยอย่างแท้จริง ศาลทหารจึงสามารถใช้ดุลพินิจในการดำเนินกระบวนการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้อย่างกว้างขวาง หากจำเลยซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารนั้นให้การรับสารภาพหรือไม่ตั้งใจฟังการพิจารณา โดยไม่มีการกำหนดกระบวนการขั้นตอน เงื่อนไข หรือมาตรฐานขั้นต่ำที่เหมาะสมเพื่อควบคุมและตรวจสอบการใช้ดุลพินิจในกรณีดังกล่าวของศาลทหารได้ อาจทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่จำเลย ซึ่งบ่อยครั้งจำเลยซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารนั้นเป็นข้าราชการระดับนายทหารประทวนหรือลูกจ้างประจำ ไม่มีอำนาจต่อรองและไม่มีความรู้ในการต่อสู้คดีที่จะสามารถรักษาผลประโยชน์ของตนเองได้ แม้จำเลยนั้นจะรับสารภาพว่าได้กระทำความผิดจริง แต่อาจจะเป็นการถูกปรักปรำโดยไม่มีโอกาสได้ชี้แจงถึงสาเหตุหรือแรงจูงใจที่แท้จริงที่ได้กระทำความผิด ซึ่งการที่ไม่มีโอกาสชี้แจงดังกล่าวนี้ ทำให้ทหารผู้นั้นอาจต้องรับโทษหนักขึ้นก็เป็นได้ แต่หากในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกสูง หรือโทษสถานหนักกว่านั้นศาลทหารได้รับฟังพยานก่อนแม้ว่าจำเลยจะให้การรับสารภาพหรือไม่ตั้งใจฟังก็ตาม อาจจะได้รับฟังคำให้การพยานที่เป็นประโยชน์แก่จำเลยนั้นก็ได้ ดังนั้น การพิจารณาคดีในศาลทหารจึงจำเป็นต้องให้จำเลยมีโอกาสเต็มที่ในการต่อสู้คดีเพื่อปกป้องสิทธิในการพิจารณาและสืบพยานของตน ซึ่งเป็นสิทธิที่สำคัญประการหนึ่งของจำเลยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่หลายประเทศ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยที่ใช้ในศาลยุติธรรมเองถือว่าหลักการดังกล่าวเป็นหลักในการดำเนินคดี และให้การพิจารณาคดีและสืบพยานลับหลังจำเลยนั้นเป็นเพียงข้อยกเว้นเท่านั้น และกรณีที่จะสามารถพิจารณาคดีและสืบพยานลับหลังจำเลยได้นั้นก็มีกฎหมายบัญญัติเงื่อนไขที่ศาลสามารถสั่งให้มีการพิจารณาคดีและสืบพยานลับหลังจำเลยไว้โดยเฉพาะด้วยเพื่อควบคุมการใช้ดุลพินิจตามอำเภอใจ ประกอบกับตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ก็ไม่มีการบัญญัติหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขใดขึ้นมาเพื่อตรวจสอบการใช้ดุลพินิจในการดำเนินกระบวนการพิจารณาและสืบพยานของศาลทหาร เพื่อให้จำเลยที่อยู่ในอำนาจศาลทหารซึ่งได้กล่าวมาแล้วว่าส่วนใหญ่จะเป็นข้าราชการทหารชั้นประทวน หรือลูกจ้างประจำที่ไม่มีความเท่าเทียมในหลายด้าน ไม่มีหลักประกันว่าเขาจะได้รับความเป็นธรรมในการพิจารณาและสืบพยานของศาลทหารอย่างแท้จริง เนื่องจากหลักสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยานเป็นหลักประกันว่าพยาน ที่ให้การเป็นปรปักษ์ต่อจำเลยจะต้องมาปรากฏตัวและแสดงข้อเท็จจริงในศาล เป็นการให้สิทธิจำเลยในอันที่จะอยู่ร่วมในการพิจารณาคดีทุกขั้นตอน จำเลยจะสามารถซักค้านพยานและมีโอกาสปกป้องสิทธิของตนเองในการพิจารณาคดีและสืบพยานอย่างเต็มที่ กระบวนการพิจารณาคดีของศาลทหาร จะมีความน่าเชื่อถือ อีกทั้งพยานก็ไม่กล้าเบิกความที่ไม่ตรงกับความเป็น

จริงเพื่อปรักปรำจำเลย ตามหลักการตรวจสอบและลดทอนความน่าเชื่อถือของพยานบุคคลที่ให้ จำเลยถามค้านพยาน ทำให้จำเลยสามารถตรวจสอบความน่าเชื่อถือของพยานบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้อง กับข้อเท็จจริงของคดี การให้พยานเบิกความต่อหน้าจำเลย ศาลจะสังเกตอากัปกริยาของพยาน บุคคล ส่งผลให้พยานบุคคลนั้น ไม่กล้าจะกลั่นแกล้งจำเลยตามใจชอบและการให้พยานสาบานและ ปฏิญาณตนก่อนเบิกความต่อศาลเป็นหลักการสำคัญของระบบการพิจารณาคดีแบบกล่าวหา

3. ปัญหาเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิอุทธรณ์และฎีกาในศาลทหารในเวลาไม่ปกติ

ในประเทศไทยมีกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายหลักในการปกครองประเทศ และมี คณะรัฐมนตรีเป็นคณะรัฐบาลทำหน้าที่บริหารประเทศ มีรัฐสภาเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ และมีศาลเป็น ผู้ใช้อำนาจตุลาการในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี ในยามบ้านเมืองเป็นปกติจะปกครองประชาชน ด้วยอำนาจดังกล่าวนี้ แต่ในยามบ้านเมืองเกิดสงครามหรือความปั่นป่วนไม่สงบเรียบร้อย หรือเกิด การจลาจลขึ้น ฝ่ายบ้านเมืองก็จะมอบอำนาจให้ฝ่ายทหารมีอำนาจในการประกาศใช้กฎอัยการศึก เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนปฏิบัติตามคำสั่งของ เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารตามความจำเป็นโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พุทธศักราช 2457 ผู้มีอำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึกเมื่อได้สั่งตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึกแล้ว ศาลทหาร จะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีใด ๆ ได้ตามประกาศหรือคำสั่งนั้น ๆ หรือตามประกาศของคณะ ปฏิวัติ และพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 39 ยังให้อำนาจฝ่ายทหารสามารถ ตั้งศาลอาญาศึกษาเป็นศาลทหารในเวลาไม่ปกติอีกศาลหนึ่งซึ่งจะตั้งขึ้นต่อเมื่อมีการรบ การสงคราม หรือประกาศใช้กฎอัยการศึก และเมื่อหน่วยทหารอยู่ในยุทธบริเวณ ผู้มีอำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึก ตามพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พุทธศักราช 2457 มาตรา 2 กำหนดว่าเมื่อเวลาเกิดเหตุอันจำเป็นเพื่อ รักษาความเรียบร้อยปราศจากภัย ซึ่งจะมีมาจากภายนอกหรือภายในราชอาณาจักรแล้ว จะได้มี ประกาศพระบรมราชโองการให้ใช้กฎอัยการศึกทุกมาตราหรือแต่บางมาตรา หรือข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง ของมาตรา ตลอดจนการกำหนดเงื่อนไขแห่งการใช้บทบัญญัติที่บังคับในส่วนหนึ่งส่วนใดของ ราชอาณาจักรหรือตลอดทั้งราชอาณาจักร และถ้าได้ประกาศใช้เมื่อใด หรือ ณ ที่ใดแล้ว บรรดา ข้อความในพระราชบัญญัติหรือบทกฎหมายใด ๆ ซึ่งขัดกับความของกฎอัยการศึกที่ใช้บังคับต้อง ระงับ และใช้บทบัญญัติของกฎอัยการศึกที่ใช้บังคับนั้นแทน หรือเป็นกรณีเมื่อมีสงครามหรือจลาจลขึ้น ณ แห่งใดให้ผู้บังคับบัญชาทหาร ณ ที่นั้น ซึ่งมีกำลังอยู่ใต้บังคับไม่น้อยกว่าหนึ่งกองพัน หรือเป็น ผู้บังคับบัญชาในป้อมหรือที่มั่นอย่างใด ๆ ของทหารมีอำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึกเฉพาะในเขต อำนาจหน้าที่ของกองทหารนั้นได้ แต่จะต้องรับรายงานให้รัฐบาลทราบโดยเร็วที่สุด โดยให้เจ้าหน้าที่ ฝ่ายทหารมีอำนาจเหนือเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนในส่วนที่เกี่ยวกับการยุทธ การระงับปราบปราม หรือ

การรักษาความสงบเรียบร้อย ซึ่งในเขตที่มีการประกาศใช้กฎอัยการศึก ศาลพลเรือนคงมีอำนาจพิจารณาคดีได้อย่างปกติ เว้นแต่คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลอาญาศึก และผู้มีอำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึกมีอำนาจประกาศให้ศาลทหารพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ซึ่งกระทำผิดขึ้นในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก และในระหว่างที่ใช้กฎอัยการศึกตามที่ระบุไว้ในบัญชีต่อท้ายตามพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พุทธศักราช 2457 ทุกข้อหรือแต่บางข้อ และหรือบางส่วนของข้อใดข้อหนึ่ง เช่น คดีที่เกี่ยวกับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร เป็นต้น ดังนั้น พลเรือนที่ได้กระทำความผิดตามที่ผู้มีอำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึกประกาศไว้คดีเหล่านั้นจะต้องอยู่ในอำนาจศาลทหารพิจารณาพิพากษาคดี และการที่จะเลิกใช้กฎอัยการศึกแห่งใดนั้นจะเป็นไปได้ต้องมีประกาศกระแสพระบรมราชโองการเสมอ

เมื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ในส่วนการดำเนินคดีอาญาในศาลทหารในเวลาไม่ปกติเมื่อได้มีการประกาศใช้กฎอัยการศึกในเขตพื้นที่แล้ว หากมีกรณียทหารเป็นผู้กระทำหรือร่วมกับทหารผู้อื่นกระทำความผิดอาญาในเวลาไม่ปกติ เมื่อศาลทหารมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้วนั้น พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 61 วรรคสอง กำหนดว่าศาลทหารในเวลาไม่ปกติ และศาลอาญาศึก หรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึก เมื่อได้มีการคำพิพากษาหรือคำสั่งอย่างใดแล้ว คดีนั้นเป็นที่สุด จะอุทธรณ์ฎีกาต่อไปอีกไม่ได้ ซึ่งมีผลคือทั้งพลเรือนและทหาร หากได้กระทำความผิดในช่วงเวลาดังกล่าวแล้วจะต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมายทหาร ส่งผลให้ทั้งทหารและพลเรือนอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลทหารชั้นต้นไม่ได้ ซึ่งต่อมามีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินให้ยกเลิกบรรดาคดีที่มีข้อหาในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาตามบัญชีแนบท้ายคำสั่ง ซึ่งจากผลการยกเลิกบรรดาคดีที่มีข้อหาในความผิดดังกล่าว ทำให้ฝ่ายพลเรือนผู้กระทำผิดกลับไปอยู่ในอำนาจศาลยุติธรรมที่พิจารณาพิพากษา ดังนั้น โจทก์ จำเลย จึงอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นได้เหมือนยามปกติ หากแต่ทหารหรือบุคคลซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหารที่กระทำความผิดคงอยู่ในอำนาจศาลทหารในเวลาไม่ปกติต่อไป โจทก์ จำเลย จึงไม่มีโอกาสอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นเหมือนดังศาลยุติธรรม ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคเท่าเทียมกับพลเรือนในปัจจุบันสถานการณ์ต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ไม่ปรากฏภาวะสงครามกับประเทศเพื่อนบ้าน แต่กรณีที่มีการปฏิวัติรัฐประหาร หรือเกิดความไม่สงบในบางพื้นที่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐบาลมักจะประกาศใช้กฎอัยการศึกในพื้นที่นั้น ๆ ดังนั้น หากทหารซึ่งได้กระทำความผิดอาญารวมถึงพลเรือนที่กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาบัญชีแนบท้ายประกาศ ซึ่งถูกดำเนินคดีอาญาต่อศาลทหารในพื้นที่ที่มีการประกาศใช้กฎอัยการศึก ทำให้ถูกจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์และฎีกา หากศาลพิจารณาเห็นว่าทหารดังกล่าวนั้นเป็น

ผู้กระทำความผิดจริงได้พิพากษาลงโทษจำเลยแล้ว แต่จำเลยนั้นกลับไม่อาจอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษานั้นได้ ซึ่งแตกต่างกับกรณีทหารกระทำความผิดอาญาในความผิดฐานเดียวกันแต่กระทำในพื้นที่ที่มีได้มีการประกาศใช้กฎอัยการศึก ทำให้ไม่มีการตรวจสอบการใช้อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทหารชั้นต้น ซึ่งพยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวนคดีอาจจะเกิดความบกพร่องไป เป็นต้นว่า พยานหลักฐานไม่ถูกต้อง หรือไม่ครบถ้วน ซึ่งล้วนเป็นที่มาของการตัดสินชี้ขาดคดี ไม่เป็นไปตามหลักการทบทวนคำพิพากษาที่จะต้องมีการพิจารณาตรวจสอบคำพิพากษาของศาลชั้นต้น โดยศาลสูงจะทำการตรวจสอบทบทวนแก้ไขในเรื่องการปรับใช้กฎหมาย การตีความกฎหมาย การตรวจสอบทบทวนในข้อกฎหมายอื่นที่เป็นข้อกฎหมายที่สำคัญอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน เขตอำนาจศาล องค์คณะผู้พิพากษา และยังเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาตามหลักความชอบด้วยกฎหมาย ที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย ต่อเนื่อง และเป็นธรรม

ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าว ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการฟ้องคดีอาญาในศาลทหารในเวลาปกติ

ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 49 วรรคแรก

จากเดิม “ศาลทหารในเวลาปกติให้อัยการทหารหรือผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารมีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา แต่ถ้าผู้เสียหายมิได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารแล้ว ต้องมอบคดีให้อัยการทหารเป็นโจทก์”

แก้ไขเป็น “ศาลทหารในเวลาปกติให้อัยการทหาร หรือผู้เสียหายไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารหรือไม่ก็ตาม มีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา และให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 4 มาตรา 5 และมาตรา 6 มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายและผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายซึ่งมิได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร สามารถมีสิทธิฟ้องหรือดำเนินคดีอาญาต่อศาลทหารได้ มีหลักประกันสิทธิแก่ประชาชนจากการกระทำที่มีชอบด้วยกฎหมายต่าง ๆ เกิดความเสมอภาคเท่าเทียมกันในทางกฎหมาย ไม่ก่อให้เกิดความสับสนแก่ประชาชนที่จะต้องใช้สิทธิทางศาล

2. ปัญหาเกี่ยวกับการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยในศาลทหาร

ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 59

จากเดิม “การพิจารณาและสืบพยานในศาลทหาร ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพหรือไม่ติดใจฟัง จะไม่ทำต่อหน้าจำเลยนั้นก็ได้”

แก้ไขเป็น “การพิจารณาและสืบพยานในศาลทหาร ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพหรือไม่ติดใจฟัง จะไม่ทำต่อหน้าจำเลยนั้นก็ได้ เว้นแต่ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม หรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น”

และแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบราชการศาลทหาร พ.ศ. 2500 ข้อ 21 (4)

จากเดิม “ถ้าจะต้องพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยในกรณีต่าง ๆ ตามมาตรา 59 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 หรือมาตรา 172 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ควรจัดเหตุที่ต้องพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยรวมไว้ในรายงานพิจารณา”

แก้ไขเป็น “การพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลย ตามมาตรา 59 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 หรือมาตรา 172 ทวิ หรือมาตรา 172 ทวิ/1 ให้คำนึงถึงความจำเป็นของการมีจำเลยอยู่ร่วมการพิจารณาคดีและสืบพยานเพื่อประโยชน์ในการค้นหาความจริงในคดี ผลกระทบต่อสิทธิในการต่อสู้คดีของจำเลย อัตราโทษและความจำเป็นที่จำเลยไม่อาจอยู่ร่วมด้วยในการพิจารณาและสืบพยาน และควรจัดเหตุที่ต้องพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยรวมไว้ในรายงานพิจารณา”

เพื่อเป็นการประกันว่าในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป หรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น พยานที่ให้การเป็นประจักษ์ต่อจำเลยจะต้องปรากฏตัวและแสดงข้อเท็จจริงในศาล โดยจำเลยมีสิทธิที่จะอยู่ร่วมในการพิจารณาคดีและสืบพยานทุกขั้นตอน มีสิทธิเผชิญหน้าพยานที่เป็นประจักษ์ ส่งผลให้พยานไม่กล้าเบิกความปรักปรำใส่ร้ายจำเลย ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีแก่คดียิ่งกว่าที่จะให้ฝ่ายโจทก์เป็นผู้นำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดในคดีฝ่ายเดียว และอีกทั้งศาลสามารถค้นหาความจริงได้จากการที่คู่ความได้เผชิญหน้ากัน ส่งผลให้จำเลยสามารถใช้สิทธิในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ มีโอกาสได้ชี้แจงแสดงพยานหลักฐานถึงสาเหตุหรือเหตุจูงใจที่แท้จริงที่ต้องกระทำความผิด ทำให้ศาลได้รับฟังคำให้การพยานที่เป็นประโยชน์แก่การพิจารณาคดีอีกด้วย

3. ปัญหาเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิอุทธรณ์และฎีกาในศาลทหารในเวลาไม่ปกติ

ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 61 วรรคสอง

จากเดิม “คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทหารในเวลาไม่ปกติ และศาลอาญาศึกษา หรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึกษา ตามมาตรา 40 และมาตรา 43 ห้ามอุทธรณ์หรือฎีกา”

แก้ไขเป็น “คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทหารชั้นต้นในเวลาไม่ปกติเฉพาะกรณีที่อยู่ในระหว่างการประกาศใช้กฎอัยการศึก อาจอุทธรณ์ไปยังศาลทหารกลางได้ และเมื่อศาลทหารกลาง

ได้พิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งแล้ว จึงให้คดีเป็นอันถึงที่สุด เว้นแต่คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอาญาฎีกา หรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาฎีกา ตามมาตรา 40 และมาตรา 43 ห้ามอุทธรณ์ หรือฎีกา”

ซึ่งจะทำให้โจทก์ จำเลยในคดีในเวลาไม่ปกติเฉพาะกรณีที่อยู่ในระหว่างการประกาศ ใช้กฎอัยการศึก มีโอกาสอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทหารชั้นต้นเหมือนดังศาลยุติธรรม ทำให้เกิดความเสมอภาค ได้รับความเป็นธรรมเท่าเทียมกับพลเรือน ได้รับการตรวจสอบทบทวนแก้ไข ในเรื่องการปรับใช้กฎหมาย การตีความกฎหมาย การตรวจสอบทบทวนในข้อกฎหมายอื่นที่เป็น ข้อกฎหมายที่สำคัญอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ยังเป็นการคุ้มครองสิทธิของ ผู้ถูกกล่าวหาตามหลักความชอบด้วยกฎหมายสอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (พ.ศ. 2509)

บรรณานุกรม

กองบัญชาการกองทัพไทย สำนักงานพระธรรมนูญทหาร. กฎหมายคุ้มครองการปฏิบัติการทางทหาร กรุงเทพมหานคร, 2554.

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. คู่มือทำความเข้าใจเรื่องสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง พิมพ์ครั้งที่ 1, 2558.

คณะกรรมการการทหารและการยุติธรรมวุฒิสภา. รายงานการศึกษา เรื่อง การจัดทำแผนพัฒนาการบริหารงานศาลยุติธรรมตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรมให้ทันสมัยและเหมาะสมกับสภาพการปัจจุบัน.

คณะอาจารย์ รร.นม.กกศ.ยศ.ทอ.บศอ. หมวดวิชาที่ 2 การทหาร วิชากฎหมายทหาร 2547.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร. หลักนิติธรรม. กรุงเทพมหานคร : บริษัทชวนพิมพ์ 50 จำกัด, 2553.

นัฐนันท์ ฤทธิพิชัยวัฒน์. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาพลเรือนโดยศาลทหารตามคำสั่ง คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 44 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2557). สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2559.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. กฎหมายมหาชน เล่ม 3 ที่มาและนิติวิธี. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2538.

ประทีน พัฒนธรรม. การดำเนินคดีอาญาในศาลทหาร กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พิชิตการพิมพ์, 2525.

ประเสริฐ โท้วประดิษฐ์. ปัญหาการอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง : ศึกษากรณีหลักการทบทวนคำพิพากษา. เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตรผู้พิพากษาศาลชั้นต้น สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม, 2547.
พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตอำนาจศาลมณฑลทหาร พ.ศ. 2558. ราชกิจจานุเบกษา 2558.132, 86 ก (8 กันยายน 2558) : 104 - 110.

ภูมิ โชคเหมาะ. กฎหมายทหาร Military Law LAW 4148. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2563.

ยศพล ชาติมนตรี, ร้อยตรี. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิจำเลยในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทหาร ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 และที่แก้ไขเพิ่มเติม. สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2559.

ยอดฉัตรขวัญ เรือนคำ. ปัญหาข้อกฎหมายของพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหารที่ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540. สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2546.

วรชัย แสนสีระ. จุดต่างแห่งอำนาจตามพระราชบัญญัติกฏอัยการศึก, พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2557, จุลนิติ, (พฤษภาคม - มิถุนายน 2553)

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. รายงานการวิจัยสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ : ศึกษารูปแบบการจำกัดสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้ไว้อย่างเหมาะสม. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2538.

วรินทร์ แต่ประยูร, ร้อยโทหญิง. สิทธิการฟ้องคดีอาญาโดยผู้เสียหายในศาลทหาร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. 2545.

วิเชียรลอร์ว. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: https://wichianlaw.blogspot.com/p/blog-page_45.html [13 กุมภาพันธ์ 2564].

สายันต์ สุโขพิช, เรือโท. สิทธิของผู้เสียหายในศาลทหาร ศึกษาเฉพาะกรณีผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2547.

สุประดิษฐ์ หุตะสิงห์. ศาลพลเรือนที่ทำหน้าที่เป็นศาลทหาร ดุลพาท 3, 22 (พฤษภาคม - มิถุนายน), 2518.

- สุวิชา สิริทวิเนตติล. การคุ้มครองพยาน : ศึกษาการสืบพยานบุคคลโดยไม่เผชิญหน้าจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 172 วรรคสาม. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2554.
- สำนักกฎหมาย Woody Law. [ออนไลน์]. 2564. เข้าถึงได้จาก: <https://sites.google.com/view/chalermwut> [13 กุมภาพันธ์ 2564].
- สำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม [ออนไลน์], 2562. เข้าถึงได้จาก: <https://jla.coj.go.th/th/content/category/detail/id/21/iid/125458> [14 กุมภาพันธ์ 2564].
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร [ออนไลน์]. 2560. เข้าถึงได้จาก: <https://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2560/hi2560-043.pdf> [17 เมษายน 2564].
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร [ออนไลน์]. 2560. เข้าถึงได้จาก: https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=1728 [24 กุมภาพันธ์ 2564].
- อนุวัฒน์ แก้วดวงเล็ก, นาวาตรี. ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา จำเลย และผู้เสียหายคดีอาญาในศาลทหาร. สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2550.
- อุษา ไกรฤกษ์. การดำเนินคดีอาญาในศาลทหาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2560.
- PUBLIC LAW NET เครือข่ายกฎหมายมหาชนไทย [ออนไลน์]. 2548. เข้าถึงได้จาก: <http://public-law.net/publaw/view.aspx?id=657> [27 กุมภาพันธ์ 2564].